

Pastorkyně v hávu antické tragédie

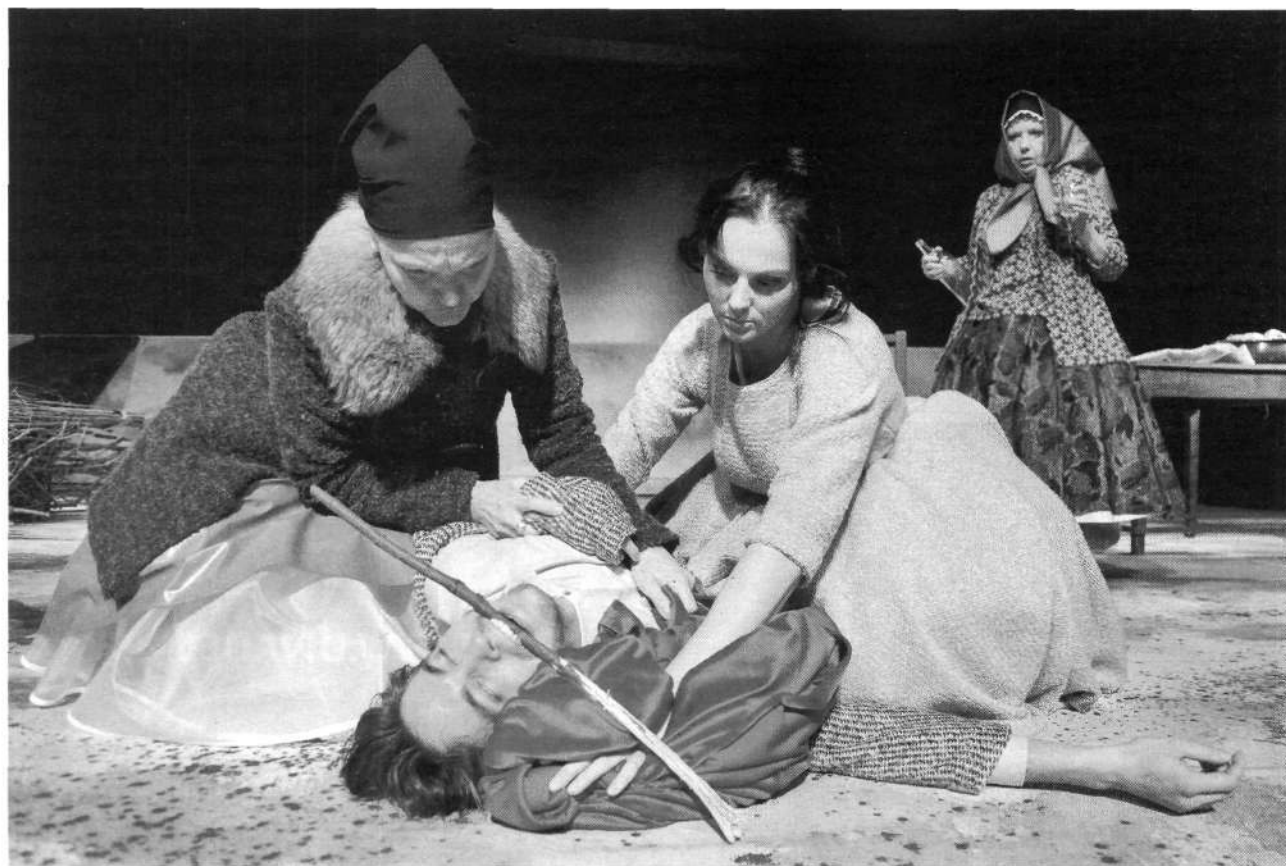
Ostravské Národní divadlo moravskoslezské uvedlo poprvé ve své historii hru Gabriely Preissově *Její pastorkyně*. Svou premiéru si na této scéně odbyl také umělecký šéf a kmenový režisér Divadla Petra Bezruče Martin Františák. Ten – ve spolupráci s dramaturgyní Klárou Špičkovou – zdůraznil až antic- ký rozměr této nadčasové venkovské tragédie a se smyslem pro detail vystavěl silné drama, které vyrůstá z potřeby uchovat si čest na úkor i toho nejtěžšího zločinu. K tomu tvůrci zvolili klasic- kou cestu jemné obraznosti, záměrně oproštěnou od možného balastu postmoderních výkladů a nejrozmani- tějších formálních experimentů. Františák se již dříve prosadil důkladnými analýzami venkovského mikrosvěta a i zde – byť s jistým inscenačním mini- malismem – nenápadně vykresluje jednotlivé charaktery. S důrazem na přesnou interpretaci textu buduje svět dávné vesnice, která se ve své krutosti nebezpečně podobá naší současnosti.

V první, živelnější polovině tvůrci soustředí pozornost na osud krásné a uhrančivé Jenůfy, bezhlavě zamilo- vané do hýřivého Števy a odmítající přízeň jeho nevlastního bratra Laca. Gabriela Mikulková svou postavu ztvárňuje zprvu dynamicky, až s jistou mírou rozverně živočišnosti, přičemž tuto polohu postupně vytlačuje její váhání a znejistění nad Števoým chováním, kdy její milý projevuje náklonnost dalším děvčatům a holduje požitkářství. Poté, co Laco poraní Jenůfě tvář, navždy ji zohaví, a pře- devším znelíbí Števovi, Mikulková výrazně zklidní svůj projev a promění svou hrdinku z vitálního děvčete v nešťastnou dívku bez energie. Tvůrci záměrně nevolili realistické zobrazení šráma na hereččině tváři, ale Mikul- ková své postižení poctivě symbolicky vyhrává uzavřením se okolnímu světu. V tomto momentě většinou tvůrci přenášejí zájem na postavu Jenůfina

opatrovnice – kostelničky Buryjovky, která lpí na zásadách mravnosti a snaží se za každou cenu zachránit čest sve- dené a opuštěné schovanky. Buryjovka v podání Marie Logojdové je silná žena a tvrdá furiantka. Trumfuje se s okolím, zároveň se jí sousedé obávají pro její až náruživou urputnost a neohroženost, s níž se prodírá životem. Emancipova- ná hrdinka se – jak sama s nezdravou požívačností sděluje v jednom z rozhovorů s rychtářkou – nebojí ani mrtvého, a dokonce dokáže bez zábran sprovodit ze světa smrtelně nemocné. V kontaktu s ostatními postavami Logojdová vystupuje v expresivně stro- jeném, mnohdy úsečném tónu, jako by byla vždy pánem situace. Ovšem v jed- notlivých monologích, v nichž zvažuje následky zamýšleného hrůzného činu, volí citlivější a civilnější polohu. Tvůrci pak silně akcentovali její motivaci k zavraždění Jenůfina nemanželského dítěte v nemožnosti mít vlastní děti.

Protipól ženských hrdinek tvoří kontrastní dvojice nevlastních bratrů Laca a Števa. Zatímco František Strnad ve ztvárnění věčně odstrkovaného Laca s racionální chladností bojuje o duši Jenůfy, Igor Orozovič svého Šte- vu, toužícího naopak pouze po Jenůfi- ně krásě, zobrazuje s notnou dávkou exprese především jako rozmazleného slabocha, v jehož případě ovšem lec- kdy nedokážeme pochopit, čím vlastně Jenůfě učaroval.

Tito hrdinové se pak pohybují na jednoduché, téměř poloprázdné scéně Jana Štěpánka, kterou tvoří jen stůl s několika židlemi v popředí, skříň a truhla a v pozadí šikmá stěna, po níž do mikrosvěta zmíněného čtyřúhelní- ku ztíženě vstupují v průvodech a roz- manitých kompozicích sbory chlapců a dívek (pohybová spolupráce Zoja Mikotová), ale i další epizodní postavy, z nichž vyniknou zejména opilecký a nedůstojný rychtář Františka Večeři, jeho pomlouvačná žena v podání Anny

Marie Logojdová (Kostelnicek), **Robert Urban** (Jano), **Gabriela Mikulková** (Jenůfa) a **Alexandra Gasnářková** (Stařenka) FOTO RADOVAN ŠTĚPÁNKY

Cónové, vdavekchtivá dcera Karolka Andrey Mohylové, dobrotivá stařenka Buryjovka Alexandry Gasnářkové nebo bláznivý pasák Jano Roberta Urbana. Vzdušnost prostorového řešení funkční scény koresponduje s uvolněnější atmosférou první poloviny představení. Po přestávce ji nahradí ztemnělý výjev kostelníčiny chalupy, vzniklý spuš- téním tmavé stěny s prosvětleným prů- zorem do komůrky, ve které Buryjovka před světem schovává nejen zhrzenou Jenůfu, ale i jejího právě narozeného nemanželského syna. Obrovský

prostor Divadla Jiřího Myrona herce obecně nutí k větší expresi, s níž často vyprchává jakási intimní, civilní vášeň, která by byla pravděpodobně čitelnější v rámci uvedení v komornějším divadle. I proto inscenace v závěru ztrácí vnitřní rytmus a samotné rozuzlení – odhalení vraždy Jenůfina děťátka, pak vyznívá nepříliš důrazně a poněkud rozvláčně.

Nepřehlédnutelné kostýmy Marka Cpina jsou ve svých střizích volně inspi- rovány dobovým venkovským obleče- ním, ale použitými materiály (např. hrubý igelit na některých ženských šatech, látky s výraznou strukturou či vzory) vyznívají nadčasově. Hudba Nikose Engonidise vychází výrazně z variací lidových motivů a leckdy se svými tóny postupně a nenápadně prodírá do

jednotlivých dialogů, aby se následně prolнула do emotivních melodií. Lidové písně jsou také interpretovány s určitou dávkou expresivity, což v divákoví navozuje pocit rituálnosti.

Martina Františákoví se v ostrav- ském uvedení Preissově *Její pastorkyně* podařilo zdařile rozehrát neustále živý příběh zločinu a viny, který nezůstává poplatný době svého vzniku.

PAVLA BERGMANNOVÁ

Národní divadlo moravskoslezské Ostrava – Gabriela Preissová: Její pastorkyně. Režie Martin Františák, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Marek Cpin, hudba Nikos Engonidis, pohybová spolupráce Zoja Mikotová, dramaturgie Klára Špičková. Premiéra 31. března 2011.